

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 916.

CHICAGO, ILL., 2. APRILA (APRIL 2), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

KLERIKALIZEM V SLUŽBI MEDNARODNIH BANKIRJEV IN REAKCIJE.

Prvotno krščanstvo zatiranih in brezpravnih je polagoma ko je dobilo moč postalo krščanstvo vladarjev in aristokracije, spremenilo se je v fevdalno krščanstvo fevdalne uredbe, in potem v kapitalistično krščanstvo.

Nazarencu se je samo enkrat posrečilo izgnati kramarje iz tempelja. Vrnili so se in ostali v njemu. Krščanstvo je bilo in je v službi privatnih interesov.

V sosedni Mehiki je oficialna katoliška cerkev dekla reakcije in mednarodnih kapitalističnih interesov. Ves "krščanski svet" poziva na pomoč proti Callesovi administraciji, "ki zatira vero in cerkvene svetinje". Cerkev v Mehiki je že od davna v službi fevdalcev, reakcije, in sedaj tudi v službi bankirjev. Oviral je revolucijo za osvoboditev mehiškega ljudstva izpod nadvlade velikih posestnikov in tujih kapitalistov. Ovira jo danes. Katoliška cerkev v Mehiki ni cerkev za ljudstvo, ampak za zavajanje ljudstva v prilog izkoriščevalcev ljudstva.

Klerikalizem na Poljskem, v Franciji in Čehoslovakiji je v borbi proti demokraciji, zoper svobodo vesti in pouka. Vse klerikalno gibanje, kolikor ga je v službi reakcije, ima za slogo v Vatikanu. Tiste katoliške stranke ki hočejo ali poskušajo biti ljudske stranke, v Rimu nimajo opore. Slovenska klerikalna stranka se smatra za ljudsko stranko — za stranko revnih kmetov in delavcev, in v javnosti paradiira kot napol radikalna stranka. V Rimu imajo vodilni besedniki slovenskega klerikalizma težko stališče dopovedati Vatikanu, da je njihova politika v interesu katoliške konfesije v Sloveniji. Sveta stolica bi rajše, da bi bila Slovenska ljudska stranka odprto na strani reakcije. V Italiji je obstojala klerikalna stranka, ki je imela radikalno lice. Zahtevala je razdelitev veleposestev med kmete, odpravo fevdalne uredbe v južni Italiji in druge socialne reforme. Prišel je Mussolini in dejal Vatikanu: Jaz sem prijatelj svete stolice. Vatikan bo imel v meni dobro oporo. Ne bom pa trpel, da bi me klerikalna ljudska stranka v Italiji ovirala pri mojem delu. Vatikan je razumel in dal potreben

akor duhovnikom-politikom, ki so zašli s svojo politiko v strugo propagande za socialne reforme in demokracijo. Zelo značilen je klerikalizem v Nemčiji. En del se ga nagiba k radikalnem. Ta je za republiko, za socialne reforme in proti izkoriščevalcem. Drugi del je za monarhijo in lojalno sodeluje s silami reakcije. Težko je reči, katera struja pravzaprav vodi nemški klerikalizem. Na Bavarskem prevladujejo konservativci, ki bi rajše danes ko jutri povrnitev monarhije. V gotovih industrialnih krajih, kjer je prebivalstvo katoliške konfesije v večini, se klerikalno politično gibanje oprijema socialističnih nazorov v kolikor se tiče socialnih problemov.

V Franciji se danes reakcija bori proti Herriotovi vladi pod masko klerikalizma. Francoski kardinali, nadškofje, škofje, prelati in ostali duhovniki so na vsi črti obnovili boj za zbliznanje cerkve z državo. Prejšnji ministerski predsednik Poincare je prvič od kar je bila v Franciji izvedena ločitev cerkve od države obnovil diplomatske stike z Vatikanom. Cerkvi v Franciji je dal mnoge koncesije. V katoliški Alzaciji in Loreni je bilo javno šolstvo pod kontrolo cerkve, kakor je bilo npr. v bivši Avstriji. Herriotova vlada je odpoklicala francoskega poslanika iz Vatikana, dasi zelo oprezno. S klerikalizmu udanemu prebivalstvu v Alzaciji in Loreni se je skušala sporazumeti in mu obljubila v pogledu cerkvenih privilegijev koncesije, kakršnih nima noben ostali del Francije. Ali klerikalizem pod vodstvom stare burbonske oligarhije se z njimi ni hotel zadovoljiti. Klerikalci prirejajo demonstracije, manifestacije in kravale, z namenom, da vržejo Herriotovo vlado. Na strani cerkvenih princev je tradicionalna francoska aristokracija, bankirji, militaristi in reakcija, ki jih združuje. Herriot kljubuje vsem takim navalom, ker so socialisti na njegovi strani.

Čehoslovakija vključuje poleg prejšnje Češke, kjer klerikalizem že dolgo ni politična sila, tudi Moravsko, kjer je pred vojno obstojala precej močna konservativna klerikalna stranka,

in Slovaško, ki je popolnoma pod klerikalnim vplivom.

V češki zbornici se vsi borba radi vprašanja verskega pouka v državnih šolah in podobnih vprašanj. Katoliški škofje v Čehoslovakiji so organizirali gonjo proti vsem strankam, ki stoje na stališču ločitve cerkve od države. Izdali so pastirsko pismo, v katerem prepovedujejo vernikom spadati v socialistično, komunistično in demokratske stranke in v nekatoliške delavske unije. Češka vlada se ogiba verskih bojev kolikor se največ more. Med Slovaki skuša ustvariti sedanji državi lojalno razpoloženje. Ali brez pomoči klerikalcev ne gre. Češki oziroma slovaški klerikalizem je skrajno nazadnjaški. Kot tak je v službi kapitalističnih intrigantov in reakcije. Mase, ki so pod klerikalnim vplivom, trpe vsled neznanja.

V Nemški Avstriji se vrši borba med socialno demokracijo in klerikalizmom. Klerikalizem v Nemški Avstriji se na Dunaju in drugih industrialnih krajih odeva z masko krščanskega socializma in v tem se razlikuje od klerikalcev na Tirolskem, Gornjem Avstrijskem, Koroškem, na Bavarskem, v Franciji in v slovaških provincah. V bistvu pa je ves klerikalizem, konservativni in radikalen, lojalni vatikanski diplomaciji; konservativen je odprt v službi reakcije. Klerikalne ljudske stranke pa hočeš, nočeš, morajo biti.

Socialistično gibanje v Evropi se ne bori zoper svobodno versko in politično prepričanje. Obratno, bori se za tako svobodo. Bori se proti klerikalizmu vseh ver, ker se zaveda, da se pod pretvezo vere zavajajo mase ne radi vere ampak radi interesov posedujočih slojev.

Boji med cerkvijo in državo niso nov pojav. Dogajajo se vse od časov reformacije. Od kar je krščanstvo postalo religija vladajočih, je bilo v službi vladajočih. Ako ga je reformacija tu in tam vrgla z vlade, se navadno ni sprijaznilo z novimi razmerami; ni se poskušalo vrniti v krščanstvo, ampak je stalo na braniku fevdalcev, aristokracije in dinastij.

Danes, ko izginjajo zadnji ostanki fevdalizma, si je oficijelno krščanstvo našlo nove zaveznike v mednarodnih bankirjih — na kratko, v vseh zagovornikih kapitalistične ekonomske uredbe. Kar se danes imenuje krščanstvo, ni nič drugega kakor kapitalistično krščanstvo brez krščanskih primesi.

Socialisti uče solidarnost vseh delavcev. Ampak s tistimi, ki nas ob vsaki priliki izdajajo, nimamo nobene solidarnosti.

Kapital je velikanska sila. Znanost je dragocena reč. Umetnost olepšava življenje. Ali brez dela bi se vsa zemlja izpremenila v puščavo. Brez delavcev ne bi bilo ne kapitala ne znanosti ne umetnosti, in tudi vere no.

Prve predsedniške volitve v Nemčiji.

V nedeljo 29. marca je imela Nemčija volitve za predsednika republike. Ebert, prvi nemški predsednik, ni bil izvoljen potom splošnih volitev, ampak v konstituenti. Prošlo nedeljo je imelo nemško ljudstvo torej prvič priliko direktno glasovati za enega ali drugega predsedniškega kandidata.

Ves čas po Ebertovi smrti so se nemške kapitalistične - nacionalistične - monarhistične stranke pripravljale za te volitve. Zedinile so se za skupnega kandidata v osebi dr. Karla Jarresa. Tudi med demokratskimi strankami se je pojavilo gibanje za stvaritev koalicije, do katere ni prišlo. Bogati agrarci so prisilili svojo služinčad glasovati za konservativnega kandidata. Kapitalistične struje niso hranile s sredstvi. Kampanja je bila živahna, dogajali so se večkrat pretepi, na enem komunističnem shodu je padlo nekaj žrtev pod krogliami policije, a volitve so potekle mirno.

Nemška ustava določa, da ako noben predsedniški kandidat ne dobi pri prvih volitvah določene večine, se čez štiri tedne vrše nove volitve in kandidat ki dobi največ glasov je izvoljen. Predsedniških volitev dne 29. marca se je udeležilo okoli 70% volilcev, državnozbornskih volitev decembra prošlo leto pa 80%.

Socialno demokratična (socialistična) stranka, ki je bila izmed vseh tekom zadnjih let najbolj napadana in ki je šla iz krize v krizo, je tudi pri teh volitvah kljub manjši udeležbi ohranila svojo moč in pomnožila svoje glasove. Najbolj so nazadovali komunisti in skrajni nacionalisti. Predsedniških kandidatov je bilo celo krdelo, toda le sedem izmed njih je imelo za seboj močne stranke. Glasov so dobili:

Karl Jarres, kandidat združenih konservativnih - nacionalističnih buržvaznih strank, 10,387,323;

Otto Braun, socialistična stranka, 7,735,678;

Wilhelm Marks, kandidat katoliškega centra, 3,833,676;

Ernest Thaelmann, komunistična stranka, 1,869,553;

Badenski ministerski predsednik Hellpach, kandidat demokratske stranke, 1,565,136;

Dr. Held, bavarska ljudska stranka, 1,003,278;

General Ludendorff, kandidat nemških fašistov, 284,471.

Konservativne stranke bodo za prihodnje volitve nastopile še bolj enotno. Tudi med demokratskimi strankami se vrše pogajanja za sporazum v prilog skupnega kandidata.

Kdor zaničuje delo, ne ve na kakšnem svetu je doma.

Skoro vsi slovenski listi v Ameriki so "independent"

Zadnjič sem v čikaški javni knjižnici naletel na knjigo "American Newspaper Annual and Directory" za leto 1925, ki jo vsako leto izdaja tiskovna tvrdka N. W. Ayer and Son v Philadelphiji, Pa. V nji so označeni vsi listi v Zedinjenih državah, ki hočejo tej tvrdki dati informacije, oziroma vsi listi, za katere uredniki knjige morejo izvedeti. Je najpopolnejša izmed vseh podobnih knjig, vsebujoče sezname listov, kar jih imamo. Stane \$15, torej precej draga knjiga, ki si jo ne more vsakdo nabaviti. Pomen ima le za gotove ljudi, npr. za liste, oglaševalne firme, knjižnice itd.

V tej knjigi so vsi socialistični listi označeni za socialistične liste. Komunistični niso tako pogumni.

Milwauška "Delavska Slovenija" je zabeležena kot "neodvisen" (independent) list, ki ga urejuje in izdaja Frank Novak. Fr. Novak je poslal urednikom knjige to poročilo sam. Povedal jim je, da "D. S." ne pripada direktno nobeni stranki, in da je v politiki kakor se vzame. To namreč beseda "independent" v takih seznamih pomeni. Povedal jim je, da jo urejuje on in da jo izdaja on. Torej je po tej razlagi "Del. Slovenija" privatna posest, v politiki pa s komur je. Fr. Novak je enako zabeležil "svoj" list tudi v knjigi ki jo izdaja tvrdka Lord & Thomas v Chicagi. V tej je označil, da ima 7.000 naročnikov, v Ayerjevi pa število naročnikov ni navedeno.

Pirčeva "Ameriška Domovina" je v Ayerjevem seznamu označena kot "neodvisen" list, torej je v tem oziru sorodna Novakovi "Del. Sloveniji".

Clevelandski dnevnik "Enakopravnost" je tudi neodvisen; naročnikov ima na podlagi zaprisežene izjave 7.975. Listi, ki pošljejo svoje podatke urednikom takih knjig v zapriseženi izjavi, imajo število naročnikov tiskano z debelejšimi črkami, kar znači, da so bolj zanesljive kakor pa števila naročnikov tiskana v knjigi s svetlejšimi črkami; tak tisk pomeni, da uprava listov ni zaprisegla svojega poročila.

Newyorški "Glas Naroda" je tudi "independent"; naročnikov ima na podlagi svoje izjave v tej knjigi 10.250.

Newyorški slovenski ilustriran list "Naš Dom" v knjigi ne pove da-li je "independent" ali kaj drugega.

Frančiškanska "Edinost" je v knjigi označena pod imenom "Amerikanski Slovenec in Edinost" (prvo ime je kupila od lastnika pokojnega "Amerikanskega Slovenca". Naročnikov ima 8.000. Ne pove pa, da je katoliški list, niti ne, da je "neodvisen". Skoro vse druge katoliške publikacije so označene z besedo "Catholic". "Edinost" je torej v svojem poročilu za to knjigo popolnoma pozabila na "pripričanje". Ko bi imela vsaj "independent" prepričanje!

"Glas Svobode" je edini slovenski list, ki se je označil za "Republican". Naj tu omenim, da se smatra vsak list, označen v takih knjigah z besedo "Republican" za glasilo republikanske stranke, in listi, označeni z "Democrat", za glasila demokratske stranke. A takih listov ni mnogo, ker so skoro vsi "independent". "Glas Svobode" pravi, da ima 18.316 naročnikov, ali skoro devetkrat toliko kot jih ima v resnici.

"Prosveta" je "Fraternal", to je, list bratske organizacije. Naročnikov ima 8.600. Ta označba je pravilna in resnična.

"Proletarec" je označen z besedo "Socialist", kar je tudi pošteno in prav. Pri številu naročnikov pa se

je upravnik precej zmotil, toda ne toliko kot upravnik "Glas Svobode."

"Čas" pravi v Ayerjevi knjigi, da zastopa "Slovenian interest". Naročnikov ima 17.000. Mislim da bi se Kerže ne pritoževal, če bi jih imel vsaj petkrat manj.

Lupisov "Hrvatski Glasnik" je označen z besedo "independent"; naročnikov ima 19.650; dvomim, če jih ima dva tisoč.

Hrvatski dnevnik "Svijet", katerega menda še vedno urejuje Niko Grškovič, pravi, da zastopa "slovenske interese". Precej hrvatskih listov ni označenih v tej knjigi.

"Milwaukee Leader," "New Leader" in drugi socialistični listi so označeni z besedo Socialist. Komunistični "Daily Worker" je definiran za glasilo Workers Party.

"Obrana", češki komunistični list, ki izhaja v New Yorku, se je pustila označiti za glasilo in last Workers' Party.

Židovski komunistični dnevnik "Freiheit" ni označil pripadnosti; "independent" noče biti, komunističen pa tudi ne.

Kapitalistični dnevnik v Wisconsinu so vsi "independent", kakor "Del. Slovenija". Well, business is business.

Židovski dnevnik "Forward" je označen z besedo "labor", enako tudi unijska glasila.

Kar se tiče cirkulacije, so skoro vse neangleške publikacije označene z veliko previsokimi številkami.

"Radnika" ni v seznamu, in tudi Cvetkovega "Novega Svijeta" ne. — *Is.*

Beda na Irskem.

Radi slabe letine živi prebivalstvo nekaterih okrajev na Irskem v veliki bedi. Irska ni bila še nikoli dežela blagostanja. Gospodarstvo na Irskem ni vzorno. Več ko polovico Ircev se je v zadnjih petih desetletjih izselilo v Zedinjene države.

Irska je danes avtonomna dežela v federaciji Velike Britanije, v kateri ima iste pravice kot npr. Kanada.

Ameriški komunisti, organizirani v Workers' Party, so ustanovili pomožni odbor za zbiranje prispevkov v pomoč bednim Ircom, kateremu so dali ime Irish Workers and Peasants Famine Relief Committee. Svoj glavni stan ima na 19. So. Lincoln St. v Chicagi, kjer je sedaj urad za vse druge podobne kolekte ameriških komunistov.

Ničesar nimamo proti pomožnim akcijam v takih slučajih, vendar pa se nam zdi, da jih ameriški komunisti, če se jih sme tako imenovati, ne podvzemajo radi pomoči potrebnim ljudem, ampak največ radi sebe. Prvič, da dobe sredstva, drugič, da s pomočjo deleža nabranih sredstev obdrže svoje organizacije in liste v tej deželi pri življenju. Niti ene priložnosti ne izgube, da ne bi organizirali ali "protestne shode", ali pa pomožne akcije. Kar zasluži grajo, so njihovi neodkritosrčni nameni in pa načini, s katerimi zbirajo gmotna sredstva v prvi vrsti za svoje namene.

Ali ste iz vaše naselbine že odposlali naročila za prvomajsko in slavnostno izdajo "Proletarca"? Ako ne, poskrbite, da ga pošljete čim prej.

ADAMI PRED ADAMOM

Pogled v prazgodovinske dobe človeka.

Predaval Ivan Molek v klubu št. 1 J. S. Z. v Chicagu, Ill., dne 27. februarja 1925.

(Nadaljevanje.)

Dvajset let kasneje (1829.) so v Franciji in Belgiji odkrili prve sledove prazgodovinskega človeka v velikih jamah; najdeno je bilo kameno orodje. Leta 1856. je bila izkopana v Neanderthalu v Nemčiji prva lobanja davno izginolega pračloveka. Svet je imel v rokah prvi znanstven dokaz o veliki starosti človeštva. Dve leti kasneje (1858.) je Charles Darwin v svoji knjigi "Origin of Species" razložil svoje teorije o postanku vrst. Z Darwinom vred in za njim so delali na tem polju znanstveniki Lyell, Wallace, Huxley, Heckel, Retzius, Broca, Lartet, Lubbock, Geikie, Penck in drugi, ki so prišli do zaključka, da človeštvo ni staro 6000, pač pa najmanj 600.000 let, če že hočemo rabiti kakšne številke. Ne pozabite: *najmanj!* Kajti najvišja številka je lahko milijon ali pa dva milijona let.

Lamarckova teorija, da se je človek razvil iz človeških opic, ne drži več. Še Darwin jo je zavrgel. Kar znanstveniki danes trde na podlagi najboljših dokazov, je to, da *človeške opice — to so šimpanz in gorila v Afriki ter orang in gibbon v Aziji in na bližnjih otokih — so ena veja, človek je pa popolnoma druga veja, toda obe veji sta pognali iz enega in istega debla, to se pravi, da imajo človek in človeške opice skupnega prednika*. Kakšen je bil ta prednik in kje je živel, tega še ne vemo. Njegovi ostanki še niso odkriti. Gotovo je pa to, da je živel v terciarni dobi in najbrž na širokem kontinentu Azije, kjer je bila tropična klima. Osborn piše, da on trdno pričakuje, da se fosil tega primata najde v Indiji ali v Aziji sploh južno od Himalajev, kajti po njegovem mnenju je bila Azija središče in razhajališče sesalcev. Osborn misli, da je bil ta primat podoben gibonu in dal mu je ime "propliopithecus". Wells si zamišlja tega prednika, da ni bil podoben nobeni sedaj živečih opic, pač pa pleme zase, ki se je radi varnosti in obrambe zatekalo na drevesa, toda najrajši je živelo na tleh.

Terciarna doba je trajala tri milijone let. V tej dobi so se razvili sesalci in dvignila so se vsa sedanja večja gorovja. Človekov prednik se je vsekakor moral pojaviti v drugi polovici te dobe in ob zaključku tega največjega epoha v zgodovini zemlje je že bival, če ne drugje, vsaj v Aziji njegov potomec — pračlovek. Tam so bili najdeni njegovi ostanki.

II.

Pračlovek. — Trinilski človek. (*Pithecanthropus erectus*.)

Prvi Adam, kateremu je znanost do danes prišla na sled, je živel na Javi, južno od Azije. Java je danes otok, toda v tistih časih se je držala azijske celine. Dokaz temu so fosili živali, ki so bile tesno v sorodu z živalstvom v vznožju Himalajev in z živalmi, ki so nekoč živele v Evropi.

V centralnem delu Jave, v kraju, ki se imenuje Trinil, je holandski vojaški inženir Eugen Dubois leta 1891. kopal z namenom, da najde kakšne okamenice (fosile), na katerih je dotičen kraj zelo bogat. Našel je več kot je pričakoval. V en meter debeli plasti peščenca je odkril kapo lobanje in kost stegna. Ko je Dubois dobro preštudiral svojo najdbo, je zaključil, da so to ostanki zelo primitivnega, ako ne najprimitivnejšega človeka.

Dubois je krstil tega človeka z imenom "pithecanthropus erectus", kar pomeni pokonci stoječ in hodeč opiški človek. Učenjaki vsega sveta so dolgo časa razpravljali o tem kosu lobanje in nožni kosti in naposled so se zedinili, da je bil "pithecanthropus erectus" na višji stopnji od vsake opice, dosegel pa ni stopnje najnižjega divjaka kar jih je znanih. Bil je torej nekako v sredi med opico in človekom, pol človeka in pol opice; bil je podčlovek ali pračlovek. Kakor vidite na sliki (moderna veda je iznašla način, po katerem sestavi na podlagi golih kosti dobro sliko dotičnega človeka ali živali), ni imel ta stvor nič čela, imel pa je orjaško, naprej molečo spodnjo čeljust z močnimi zobmi. Višina njegove možganske votline je merila 34 odstotkov, dočim meri današnjega najnižjega divjaka 52 odstotkov. To vam daje majhno primer, na kako nizki stopnji razvoja je še bil ta naš prvi in pravi Adam. Vsekakor še ni poznal nobenega orodja, ni imel govornice, niti najnižje rodbinske organizacije. Bil je žival.

Kdaj je živel pithecanthropus? Po debelini plasti, v kateri je ležal, sodi Osborn, da je eksistiral najmanj pred pol milijona leti, torej tik pred ledeno dobo ali pa že v začetku te dobe, katera ni dosegla tistega kraja.

Mimogrede omenim, da so geologi (zemljostrovc) našli zelo zančljiv ključ za računanje starosti zemeljskih plasti kakor kamenih skladov. Predno se prst izpremeni v peščenec, preteče ogromna doba časa. N. pr. gotova plast vzame 3000 let, da zdebeli en meter. Kadar najdejo okamenico, živalsko ali rastlinsko, treba je samo pogledati, v kateri geologični plasti leži, pa čitajo približno starost. Peščenčeva plast, v kateri je počival trinilski človek, spada v novejšo pliocensko perijodo terciarne dobe ali v starejšo pleistocensko perijodo, od katere je preteklo po najkonservativnejšem računu 500.000 let.

Ali je bil ta pračlovek prednik katerega poznejših in današnjih človeških rodov? Najbrž ni. Znanstveniki menijo, da je bil *Pithecanthropus* ena prvih in postranskih vejic na deblu človeškega rodovnika, ki se je kmalu posušila in odpadla. Morda je imel sorodnike v Aziji, a tudi ti so že davno izumrli.

III.

Heidelberški pračlovek. — Ledena doba.

Trinilski pračlovek je do danes edini predstavniki prazgodovinskega človeka v Aziji. Drugih ostankov še niso našli na tem kontinentu, niti na bližnjih otokih. Zdaj moramo pustiti tega azijskega Adama in preskočiti dolgo dobo — celih 225.000 let — predno pridemo do drugega Adama, prvega v Evropi. V globoki peščeni plasti blizu Heidelberga v južni Nemčiji je Schoetersack leta 1907. našel človeško spodnjo čeljust. To je vse, kar je ostalo od prvega človeka v Evropi, ki je doslej prišel znanoosti pred oči in kateri se po omenjenem kraju imenuje heidelberški pračlovek.

Kamnena plast, v kateri je počivala čeljust, dokazuje, da je heidelberški človek živel v prvi polovici druge medledene (interglacialne) dobe, ki je bila pred 275.000 leti. V isti plasti so našli fosile slonovega prednika z ravno kostjo, nosorožca in drugih napol tropičnih živali kakor tudi rastlin, kar znači, da je bilo takrat toplo podnebje v krajih srednje Evrope. Čeljust je močna, in nihče bi ne verjel, da je človeška, če bi ne pričali popolnoma človeški zobje, ki so čudovito dobro ohranjeni. Sodba večine učenjakov je, da je bil heidelberški človek še vedno opiški človek, toda na višji stopnji kot *Pithecanthropus erectus*. Vsekakor je bil najbližnji prednik poznejšega neanderthalskega rodu, ki je živel v četrti ledeni dobi po ozemlju sedanje Nemčije, Francije, Anglije, Belgije, severne Italije in Avstrije.

V heidelberški plasti niso odkrili nikakršnega obdelanega kamena, ki bi bil služil kot orodje; iz tega sklepajo, da ta človek še ni znal delati orodja, niti še ni imel ognja. Ako je sploh rabil kakšno orodje in orožje, je enostavno pobral kos lesa ali naraven kos kamena.

(Dalje prihodnjtč.)

Neumestna želja.

“Gospod zdravnik, mislite li, da bom dosegel starost devetdesetih let?”

“Kaj je vaša starost?”

“Štirideset let.”

“Ali kadite, pijete, igrate za denar, ali imate kake druge slabe razvade?”

“Ne pijem, ne kadim, ne igram, sploh, jaz nimam slabih navad.”

“Za božjo voljo, čemu vendar želite živeti še petdeset let?”

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

Po dolgotrajnem in mučnem preslušavanju je prišla pred tržaško poroto. Porotna dvorana je bila — seveda — prenapolnjena. Prišli so tja vsi, ki so jo poznali — saj takih je bilo mnogo —; prišli so pa tudi taki, ki je niso poznali pa so želeli spoznati jo.

Obtožnica je poudarjala, da je deklica zšla na nevarna pota že v zgodnji mladosti, da ni pač sama kriva, če se je njeno življenje zasukalo v to obsojanja vredno smer, da pa je kljub temu baš ona sama glavni krivec, ker ni hotela kljubovati zapeljivemu življenju. Iz mnogih zapisnikov je razvidno, da je obtoženka celo sama priznala, da ji je bilo skoraj vseeno, kakšno življenje živi. Skoraj žalostna je bila, ker je morala zapustiti sramotno življenje in se podati na pota poštenja! Omamila je idealnega mladeniča, da je žrtvoval za njo svoje z muko in z znojem prihranjene novce ter jo rešil. Pa tudi potem se je jela zopet vračati na opolzko in nevarno pot. Dokaz da je resnica, kar trdi obtožnica, so nudili porotnikom citati iz zapisnika deželnega sodišča v Lincu. Tam je skušala zapeljati visoko uradno osebnost, policijskega častnika v Welsu.

Grdo in vsega obsojanja vredno je bilo njeno obnašanje. Razumljivo je tudi, kako je prišlo do umora kneza W. Prič sicer ni, da bi pričale, kako se je umor izvršil. Komisija je ugotovila, da je bil knez udarjen s strahovito močjo, da mu je bila črepinja razklana na dvoje. Sicer pa obtoženka ne taji dejanja. Sama je prišla in naznanila svoj zločin; izgovarja se pa s silobranom.

Takšna je bila približno vsebina obtožnice. Čitali so jo tri ure. Marsikatero pikantnost je objavila obtožnica pikantnosti željni publiki.

Mnogo prič je nastopilo. Vse priče iz nje-nega rojstnega kraja so izpovedale za njo zelo ugodno. Sploh so tudi druge priče povedale o njej le malo slabega, razen tega seveda, da je bila pač vlačuga. Ker pa je bilo več ali manj popolnoma nepotrebno izgubljati mnogo časa, mnoge priče niso niti bile zaslišane. Saj je itak sama priznala svoj zločin in je bila edina prava priča sama.

Državni pravdnik je dejal v svojem govoru, da je ta ženska najpopolnejši tip vlačuge — zločinke. “Videl sem, tako je govoril, že mnogo vlačug, mnogo opravila sem imel že z njimi, toda tašne še nisem nikjer spoznal. Gospodje porotniki, vi vsi ste družinski očetje, ste družinski poglavarji in vsi pojmuje, kaj pomeni srečno rodbinsko življenje. In vendar je danes

tako malo družinskega veselja, tako malo rodbinske sreče! Kje je vzrok? Mnogo je vzrokov, gospodje, silno mnogo, toda poglaviten vzrok stoji tukaj pred vami utelešen. Tukaj imate žensko, ki kakor črv podgrizuje korenine sreči in zadovoljstvu v družini! Ne samo ona, na ti-soče je takih delomrznih žensk, ki jim je udobno in prijetno brezdelje suprema lex.

Res je! Tudi možje so sami krivi, ker obiskujejo javne hiše, toda vprašam vas, čemu pa je strelvod? Ali ne udara strela rajši v strelvod, kakor v kos drva? To je naraven pojav magnetizma, gospodje! Če bi ne bilo strelvoda . . . pa kaj bi govoril! Dejstvo je, da je prostitucija nevarna državi, da spodkopuje njene temelje; dejstvo je, da so nosilke te prostitucije ravno profesionalne prostitutke.

Danes so svedočile tukaj priče, ki so pripovedovale o tej ženski le lepe stvari. Razložiti vam moram, gospodje, razložiti pojmovanje tega naroda, ki biva tod okoli. Mehak in čustven je ta narod; nima razuma, srce mu nadomestuje tudi razum. Prepričan sem, da so te priče izpovedale po svojem prepričanju golo resnico, toda ta resnica je bila subjektivna, nikakor pa ne tako objektivna, kakor bi morala biti. Objektivna resnica je in ostane, da je ta ženska namenoma tako živela, skoraj bi rekel, da se ji je zdelo to njeno življenje vzvišeno!"

Prečital je iz njenega dnevnika nekoliko odstavkov, ki jih je pisala v Welsu v dobi svojega najhujšega duševnega boja. Napisala je tedaj naslednje besede: "Ravno ker sem vlačuga, od vseh zavržena in zaničevana, ravno zato triumfiram nad to drhaljo, ostudno drhaljo! Kakor ščurki so . . ."

"Gospodje, je nadaljeval državni pravdnik, poštene ljudje so njej ščurki, drhal! Razumljivo je tedaj, da so takšni elementi najnevarnejši uničevalci morale in moralnega življenja. Pa končno moram preiti na stvar samo.

Zločin je izvršila. To je priznala sama. O tem ne more biti torej prav nikakega dvoma. Rafinirana pa je do skrajnosti; pomagati si je hotela z najnevarnejšim trikom, kar jih poznam. Ko je pričela slutiti, da smo ji za petami, je prišla in sama naznanila svoj zločin; dodala pa je takoj, da ga je izvršila v silobranu. Računala je tako-le: Pred poroto pridem; dobro bo uplivalo, če se sama prigram, in verjeli mi bodo tem rajši, da sem umor izvršila v silobranu, če se bom sama javila. Porotniki so, tako si je mislila, neuki ljudje; niso strokovnjaki, podvrženi so čustvenim uplivom in zunanjim učinkom. Oprostili me bodo.

Saj mi morate priznati, da ne govori prav nič o silobranu! Ona ni bila ranjena, tudi prav nikakega znamenja ni pustila borba na njej. Kje morete dobiti pametnega človeka, ki bi verjel bajki te ženske!"

Tako in podobno je govoril dolgi dve uri. Olga je mirno sedela na zatožni klopi in si pridno delala beleške. Le včasih se je pomilovalno nasmehnila, kar je državnega pravdnika le še bolj razkačilo in ujezilo.

Dalje prihodnjč.

Rezultat volitev v jugoslovansko skupščino.

(Socialistični "Glas Slobode", Sarajevo.)

V Srbiji, Makedoniji in Vojvodini so dobili absolutno večino radikali (Pasičeva stranka), ki zastopa program centralizma; v Bosni in Hercegovini pa so dobili relativno večino, to je, Pasičeva stranka je dobila izmed vseh drugih največ glasov. Radičeva Hrvatska seljačka republikanska stranka (federalisti) je dobila absolutno večino na Hrvatskem, v Slavoniji in v Dalmaciji. V Črni Gori so dobili relativno večino črnogorski federalisti.

Z izjemo demokratske stranke, ki je izšla iz volitev nekoliko ojačana, so nazadovale vse stranke, ki imajo internacionalne, iznadplemenske in socialne programe. Delavske stranke niso dobile niti enega mandata, zemljioradniki so oslabiljeni, klerikalci izven Slovenije uničeni.

Zmagale so nacionalistične, plemenske in verske stranke.

Zastopstvo narodnostnih manjšin: makedonskih Turkov, vojvodinskih Nemcev in Madjarov je v novi skupščini zelo padlo. To je na vsak način zasluga terorja, katerega se je posluževala vlada proti njim v volilnem boju.

Vladi, v kateri so zastopani centralistično orientirani radikali in samostalni demokrati, je uspelo koncentrirati okoli sebe Srbe in s terorjem se ji je posrečilo uničiti stranke narodnostnih manjšin, ki v ustavnih borbah ne igrajo nikake vloge. Z nasilji proti opozicionalnim strankam in z agitacijo ki je apelirala na instinkte, je vladi uspelo tvoriti neznatno parlamentarno večino. Tam pa, kjer leži težišče ustavnih bojev, ni dosegla niti najmanjšega uspeha. Volitve so pokazale, da Hrvatje kompaktno stoje za federalistično hrvatsko seljačko republikansko stranko, Slovenci okoli avtonomistične klerikalne stranke in muslimani za svojo Jugoslovansko muslimansko organizacijo.

Ako se vzame v poštev, da so se volitve vršile v znamenju zahtev za revidiranje ustave, vidimo, da je ostalo po volitvah staro stanje, katerega obeležje je bilo nerešno ustavno vprašanje.

Vlada ima v novi skupščini nekaj glasov večine. A štetje glasov, oddanih na dan volitev, bo pokazalo, da so opozicionalne stranke dobile najmanj 200,000 glasov več kot vladne stranke.

Vladne stranke vpijejo, da je večina ljudstva odobrila njihovo stališče, in s tem vpitjem hočejo opravičiti vse kar bodo počele v bodoče v imenu državnosti.

Cilji se spoznajo po sredstvih, s kakršnimi se prihaja do njih; iz moralnih, demokratskih in nacionalnih razlogov, se morajo sredstva, kakršnih se je vlada poslužila pri zadnjih volitvah, odločno zavreči. In istotako njeni cilji!

Šest mesecev v Jugoslaviji.

Jože Mentony.

(Nadaljevanje.)

Predavanja na polju znanstva, ki sem jih omenil v zadnji izdaji "Proletarca", imajo namen vzbuditi med maso zanimanje za vedo. Toda predavatelji imajo velike težkoče. Težko je vsem ustreči. A so dežele, kjer takorekoč moraš vsaj poskušati da se nikomur, ki ima moč, ne zameriš. Predavatelji se v svojih témah izogibajo politike, dasi bi marsikdo izmed njih rad na ves glas obsodil kar smatra za gnilo. V Jugoslaviji so danes tri "priznane" religije. V pokojni Avstriji je bila samo ena. V Avstriji je bilo vse krivoverško, če ni bilo katoliško. V Jugoslaviji pa so "prave vere" pravoslavna, katoliška in mohamedanska. Te tri so namreč priznane kot nekake državne vere. Profesorji in drugi veščaki, ki prirejajo poljudna znanstvena predavanja, pazijo, da se ne zamerijo ne eni ne drugi priznani konfesiji. A v Sloveniji se s prižnic vse eno rohni zoper predavatelje, ki verujejo v znanost nemesto v "znanost" prikrojena za klerikalno propagando. V Zedinjenih državah imajo socialisti v mnogih mestih težave dobiti dvorane za svoje shode. V Sloveniji pa se morejo vršiti poštena predavanja le v dvoranah, nad katerimi nimajo klerikalci nikakega vpliva. A niti v "nevturalnih" dvoranah ni vselej varno. V teh časih splošne vzruženosti, ko si pristaši raznih strank drug drugemu razbijajo shode, se dogaja, da se vtepo celo na taka kulturna predavanja podlasice z namenom da jih onemogočijo.

Za časa volilne kampanje sem bil v Jugoslaviji. Opazoval sem boje med strankami in frakcijami. Pregledoval sem razne liste, ki so vsa glasila ene ali druge stranke. V politiki poznajo samo svojo stranko; tamkajšnji dnevnikarji se v tem oziru zelo razlikujejo od ameriških, kateri skušajo podati stališča vseh strank in vodilnih politikov kolikor mogoče nepristransko. Ameriško časopisje ni vzorno, niti pošteno v politiki. Skoro vsi listi v Jugoslaviji so, kot sem že dejal, politični, in kot taki dvigajo v devetnajsto nebo vsaki svojo stranko, vse druge pa tlačijo v blato. Omenim naj še, da v Sloveniji socialistični listi danes niso razširjeni. Vzrok je reakcija, ki se je naselila med maso, a še večji vzrok je v nesložnosti delavskega gibanja. O tem kaj več pozneje.

Pred volitvami v skupščino, ki so se vršile 8. februarja, sem posetil več političnih shodov in seštanokov. Javnih shodov je bilo malo. Zakaj?

Zakaj nimamo svobode govora in zborovanja? Zato, ker za tako svobodo ljudstva še niso zrela. Ta ali ona stranka še bori za svobodo govora in tiska. Klerikalci hočejo svobodo govora, orjunaši isto, komunisti vpijejo zanjo, a skoro nobena stranka si ne upa sklicevati splošnih javnih shodov.

Recimo, da skliče ena ali druga stranka v času vroče volilne kampanje v Siški, ali v Celju, ali kjerkoli že, javen shod. Pristaši gotovih nasprotnih strank se bodo organizirali in prišli na ta shod ter ga razbili. Ničesar ni lažjega kot razbijati shode. Par močnih prs, nekaj psov, ducat pesti, pa je shoda konec predno se je pričel. Radi te "vere" v svobodo govora so se stranke zatekle namesto k sklicevanju javnih shodov k organiziranju sestankov samo svojih pristašev. A tu

di ti sestanki so bili v nevarnosti, zato se je pazilo, da so bili sklicani kolikor najbolj mogoče tajno. Ena ali druga stranka ali struja napolni sobo s svojimi zaupniki in zanesljivimi somišljeniki. Pride govornik in ker se zaveda, da ima pred seboj samo svoje verne, demagogira in apelira na čute in instinkte, na razum pa pozabi. Ko bi bil shod javen, in bi se govornik zavedal da ima pred seboj avdijenco raznih nazorov, pristaše raznih struj, bi bil v govoru oprezen, ogibal bi se hujskanja in se trudil govoriti razumno razumnim ljudem. To je prava politična vzgoja, le tak način shodov bi bil znak, da se ima opraviti s politično zrelo maso.

Koliko je v Jugoslaviji političnih strank? Šest mesecev sem bil tam, in če bi bil še šest mesecev, bi vam mogoče vedel povedati natančno število. Strank je v Jugoslaviji vse polno. Ako si ambiciozen politik in imaš nekaj prijateljev ter malo denarja, pričneš izdajati svoj list in stranka je gotova. Glavne stranke v Jugoslaviji so danes Radikalna stranka, kateri načeljuje Nikola Pasič; Demokratska, ki je v pretežni večini srbska; Radičeva Hrvatska seljačka republikanska stranka, ki je po novejših vesteh prenehala biti republikanska. Radičeva stranka ima za seboj veliko večino hrvatskega naroda; Slovenska ljudska stranka, ki je stranka slovenskih klerikalcev. Muslimani v Bosni in Hercegovini nastopajo v politiki pod vodstvom Spahe kot mohamedanci in glasujejo kot mohamedanci za mohamedance. Razen teh obstoje razne kmečke stranke, ki so dne 8. februarja dobile do 130,000 glasov. Črnogorci imajo svoje stranke, in ena izmed njih zahteva federativno formo Jugoslavije, v kateri bi bila Črna Gora samoupravna enota. Socialistična stranka Jugoslavije je dobila pri volitvah l. 1920 deset poslancev v skupščino, leta 1923 dva, in l. 1925 nobenega. Dne 8. februarja je socialistična stranka dobila glasov: na Štajerskem 4099, in na Kranjskem 1392; Bernotova ali "Naprejeva" socialistična stranka jih je dobila v Sloveniji 1765; oboji skupaj so dobili na podlagi teh ne še povsem točnih števil, ki so piscu pri roki, 7256 glasov. Komunisti, ki so izdali geslo "za samostojno delavsko in kmečko republiko Slovenijo", so dobili 6131 glasov. Največ glasov je dobila Socialistična stranka v Vojvodini, namreč 12,941. Ako bi veljal en proporc za vso državo bi dobila soc. stranka kake štiri mandate. Tako pa je bila v vseh volilnih okrožjih v taki manjšini, da ji ne pripada na podlagi sedanjega proporca noben mandat. Komunisti so se po razpadu svoje stranke ko je bila proglašena za nelegalno, organizirali v "nezavisno radniško partijo Jugoslavije". V volilni boj so šli pod imenom "delavski in kmečki blok". Manjših strank je, kot že omenjeno, vse polno; precej jih je v zadnjih par letih razpadlo, a mesto njih so se ustanovile nove. Mohamedanci se dele na par strank in na večje število struj; demokratska stranka se deli na dve glavni struji. Socialistična stranka, posebno v Sloveniji, je razdeljena. Med komunisti je notranji boj. Radičevci niso enotni. Na Hrvatskem je polno strank, toda ker se je obrnil ljudski val k Radiču, so brezmočne in ribarijo v Radičevi stranki. Republikanska stranka, ki jo je Srbija poznala še pred vojno, je ostala brez pristašev; slovenski liberalci se kokotalijo v raznih strujah k tej ali oni frakciji demokratske stranke in k radikalni (Pasičevi). Vsak pomembnejši politik predstavlja stranko v stranki.

Radovedni ste, kakšne programe imajo. Ne vem; tudi same ne vedo. Danes je program tak, jutri je

lahko drugačen. Danes zahteva ta ali ona stranka federaliziranje države, to je, spremembo takoimenovane vidovdanske ustave, jutri pa se bo mogoče navduševala za centralizacijo. Danes je mogoče protiklerikalna, jutri bo kazala oficialni cerkvi, eni ali drugi, prijazno lice. Razume se, da so vse stranke "napredne" in da so vse "za ljudstvo". Dokler niso razne mirovne pogodbe, sklenjene po vojni, začrtale novih mej, se je v Avstro-Ogrski vršil vroč narodnostni boj. Slovanski narodi so se borili proti potujčevalni politiki in proti zapostavljanju. Podpirali so svoje šolstvo, navduševali se za svojo literaturo in sanjali o dobi, ko bodo sami gospodarji na svoji osvobojeni zemlji. Danes je "troimeni" narod združen, in le del ga spada pod Mussolinijevo Italijo. Toda ta "troimeni" narod se danes bori sam s seboj proti potlačevanju. Hrvati nočejo biti pod Srbi, Srbi nočejo biti pod Hrvati, Črnogorci hočejo biti avtonomni, Slovenci hočejo biti sami gospodarji nad svojim šolstvom in drugimi notranjimi zadevami svoje dežele. Politična gesla teh strank se ne tičejo ekonomskih, ampak narodnostnih in verskih problemov. Politiki v takih deželah kot je gospodrsko nerazvita Jugoslavija, nimajo o ekonomskih vprašanih večinoma nobenega pojma. Zato se njihova politika vrti okoli gesel za federalizacijo, centralizem, avtonomijo itd. Vsi pa obljubujejo volilec, da se bodo borili proti bankirjem, kapitalistom in drugim izkoriščevalcem. V tem oziru so vse jugoslovanske stranke "radikalne".

(Dalje prihodnjč.)

Notranji boji v Amalgamated Clothing Workers of America.

Izmed večjih ameriških unij je A. C. W. of A. smatrana za eno najradikalnejših. V nji je organiziranih do 140,000 delavcev, zaposlenih v oblačilni industriji. A. C. W. ne pripada Ameriški delavski federaciji (A. F. of L.), ker je nastala proti volji tedanjega vodstva Ameriške delavske federacije.

Do 1. 1919 je bila A. C. W. naklonjena soc. stranki in jo več ali manj podpirala v vseh njenih kampanjah. Po razkolih v stranki, oziroma po ustanovitvi moskovske internacionale, je A. C. W. ostala naklonjena soc. stranki, toda prejšnje kooperacije ji ni dala več. Komunisti so to situacijo v A. C. W. izrabili in dobili v nji velik vpliv; pridobili so jo, da je poslala svoje "opazovalne" delegate na konvencijo farmarske-delavske stranke l. 1923 v Chicago, katero so kontrolirali pristaši Workers' Party pod vodstvom Ruthenberga in Fosterja. Konvencija je bila fiasko in A. C. W. se ni pridružila Fosterjevi "federativni" farmarski-delavski stranki, katere ni več. Toda šla je zopet na enako konvencijo dne 17. junija 1924 v St. Paul, ki se je istotako končala s fiaskom. Od tedaj se je Sidney Hillman, predsednik A. C. W., ter ostali odbor unije, pričel upirati usiljivosti Fosterjeve in Ruthenbergove Workers' Party, kar je povzročilo notranji boj. Kot znano, je Foster pred nekaj leti organiziral Trade Union Educational League, kateri je dal nestranskarstvo lice. Tudi sam je bil v politiki nestranskar, dokler se ni po michiganski "podzemski" konvenciji tedanje komunistične stranke izvedelo, da je ne le član ampak vodilni prvak ameriških komunistov. Trade Union Educational League je od tedaj postala agitacijsko

sredstvo za l. 1921 ustanovljeno Workers' Party. V unijah, v katerih je imela kaj zaslombe, je pričela boj proti vodstvom, in ta so odgovarjala z izključevanji pristašev in vodilnih agitatorjev. "Vzgojevalne unijske lige", Liga se je lotila predvsem takozvanih naprednih unij v oblačilni industriji. International Ladies' Garment Workers Union, ki ima okoli 110,000 članov, je takoj nastopila proti Fosterjevi ligi. Izključila je precej članov. Na sejah so se dogajali pretepi, najeti "slugerji" so napadali uradnike unije iz zasede, listi obeh frakcij so bili polni obdolžitvev, na članstvo pa ti boji niso vplivali najboljšje. Danes je International Ladies' Garment Workers Union že precej iztrebila razdirajoče vplive takozvane Fosterjeve Lige, toda med članstvom v krajih kjer so bili ti boji najhujši ni več tistega navdušenega unijskega duha kakor nekdanj.

A. C. W. pod vodstvom predsednika Hillmana ni odobrvala takih bojev. Danes je Hillman sam v boju z Workers' Party, katero je obdožil, da vrši v A. C. W. enako pogubno delo kakor agentje provokatorji, najeti od kompanij.

Dne 23. marca je sklicala Trade Union Educational League v Chicagi shod za članstvo A. C. W. V vseh krojaških delavnicah, kjer delajo člani A. C. W., so razširili komunisti letake, v katerih dolže eksekutivno unije vseh mogočih grehov in seveda tudi izdajstva. Hillman je sedaj kontrarevolucionar, izdal je unijo in prodaja proletariatu. Ko se bi imel shod v Chicagi pričeti, je bilo pred dvorano več tisoč članov unije A. C. W., toda ne takih kakršne so hoteli Fosterjevi ljudje. Ustrašili so se jih in si niso upali nitj pričeti s shodom. Vsa ta masa je šla potem v Ashland Auditorium kjer je obdržavala shod pod avspicijo unije. Na potu in pred dvorano v kateri bi se imel vršiti komunistični shod proti vodstvu unije, je bilo na "dnevem redu" precej pretepi, v katerih "komunisti" niso bili zmagovalci. Resolucije proti njim predložene na shodu unije, so bile soglasno sprejete. Tako je Fosterjeva liga doigrala tudi v A. C. W. s svojo teroristično, obrekovalno in rušilno taktiko.

V eni resoluciji, sprejeti pred članstvom Unije v Chicagi, se prišteva delo, ki ga vrše "komunisti" v A. C. W. enako tistemu delu, ki ga vrše skebske agencije in agentje provokatorji. Komunisti odgovarjajo, da so edini pravi prijatelji unije, Hillman, ostala eksekutiva, organizatorji in drugi funkcionarji unije pa so njeni sovražniki in izdajalci.

Taktika Workers' Party je dosegla v naprednih in radikalnih unijah enak rezultat kakor v političnem gibanju: diskreditirala je samo sebe.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je Ce je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

916

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Poročilo o deveti konferenci klubov J. S. Z. v zapadni Pennsylvaniji.

PITTSBURGH, PA. — Danes, dne 29. marca, je imela Konferenca soc. klubov in društev izobraževalne akcije JSZ. svoje deveto zborovanje. Vršilo se je v prostorih K. S. Doma v slovenski koloniji v Pittsburghu. Navzočih je bilo šestnajst udeležencev, ki so zastopali devet soc. klubov in devet društev Izobraževalne akcije JSZ. Sejo je otvoril John Jereb, tajnik Konference. Za predsednika je bil izvoljen John Kvartič iz Sygana; zapisnik je vodil John Ban iz Pittsburgha.

Razpoloženje med zastopniki za socialistično delo med jugoslovanskim delavstvom v zapadni Pennsylvaniji je bilo izborna. Največja ovira našim akcijam je brezposelnost, ki vlada med premogarji in drugimi delavci v teh krajih. Poročila iz naselbin v zapadni Pennsylvaniji nam dajejo kritično sliko — sliko mizerije in nesugurnosti med delavci. Izmed vseh se najbolj prizadeti vsled "Coolidgove prosperitete" premogarji, ne samo v Penni, ampak tudi v drugih državah Unije. Ta depresija je vzrok, da v aktivnostih ne moremo beležiti večjih uspehov.

Konferenca je zaključila storiti kolikor bo mogla v agitaciji za razširjenje slavnostne izdaje "Proletarca". Glede forme "Proletarca" so se zborovalci po obširni diskusiji izrekli za prejšnjo.

Razpravljali smo tudi o akciji za gradnjo doma Jugoslovanske socialistične zveze. Iz dopisa, ki ga je poslal tajnik stavbinskega odseka JSZ., je bilo konferenci sporočeno, da se prične z delom za lasten Dom na podlagi načrta kot ga je sprejel peti redni zbor JSZ. v Clevelandu. Konferenca se s tem načrtom popolnoma strinja. V kolikor se tiče zbiranja sredstev, akcija v teh krajih ne bo tako uspešna kot bi bila če ne bi vladale tako mizerne razmere.

Za tajnika Konference je bil ponovno izvoljen John Jereb iz Canonsburga, za pomožnega tajnika pa Louis Kveder iz Pittsburgha. Podrobnejša poročila sledi.

Sodrugom in somišljenikom v La Salle, Ill.

Dne 16. marca se je v lasallski naselbini s sodelovanjem Antona Žagarja reorganiziral socialistični klub št. 4 JSZ. Na ustanovnem sestanku nas ni mnogo pristopilo, ker ni bilo v kratkem času mogoče obvestiti o seji vseh bivših članov kluba in somišljenikov. Na vse te apeliramo, da pridejo na prihodnjo klubovo sejo, ki se bo vršila v nedeljo 5. aprila popoldne po seji društva Triglav št. 2 SNPJ. in se pridružijo klubu.

Mislím, da je naš klub sedaj organiziran na trdni podlagi; člani, ki so pristopili v klub na ustanovnem sestanku, so se mu pridružili iz prepričanja in v vednosti, da se veliki družabni preobrati ne dogajajo v enem dnevu, in da nam ne bodo prinesli svobode na krožniku iz Chicage, ali New Yorka, ali iz Kalamazoo in jo postavili pred nas, mi pa bi jo uživali ne da bi se borili zanjo.

Lasallska naselbina bo imela močan in vpliven klub, ako bomo delali za ta cilj zavedni delavci v La

Sallu. Naša dolžnost je, da agitiramo za jačanje kluba; kolikor več članov, toliko večje bodo klubove aktivnosti. Agitirajmo tudi za naše glasilo "Proletarca"!

Ne prepuščajmo vsega dela tajniku. Sodelujmo z njim in imejmo vsi pred očmi, da so uspehi stvar skupnosti, ne pa kakega posameznega člana.

Slovensko naselbino v La Salle tvorijo skoro sami delavci in njihove družine. Borba za kruh jim ni nekaj tujega, ampak vsakdanja spremljevalka. Dela so naporna, plače nizke, življenske potrebščine drage. Ni hče ni zadovoljen z obstoječimi razmerami. In zato ne smemo držati rok križem. Samo pritoževanje nič ne izda. Organizacija je sila. Negujmo jo, združimo se v borbi za izboljšanje našega življenskega stanja in bodimo aktivni tudi na prosvetnem polju pod okriljem socialistične organizacije. Ameriško delavstvo je že šestokrat preiskusilo eno in drugo kapitalistično stranko. Razmere za delavce pa se ne spremenijo. Ne bo drugače, delavstvo se bo moralo okleniti SVOJE stranke, in ta je socialistična.

Pred tremi tedni se je tu nahajal sod. Anton Žagar na agitaciji za Proletarca in JSZ. Sodeloval je, kot že omenjeno, pri reorganizaciji našega kluba. Smelo rečem, da je sodrug Žagar spreten in agilen agitator, človek z železno voljo. Z nevednimi in nepoučenimi delavci zna potrpeti. Ni čuda, da je bilo njegovo delo povsod uspešno. Ko bi imel "Proletarec" in JSZ. vsaj petdeset takih agitatorjev, pa bi stvar v naši javnosti vse drugače izgledala.

Somišljeniki in bivši člani kluba št. 4, ponovno vas vabim, da pridete na sejo kluba v nedeljo 5. aprila v Slov. narodni dom, ki se bo vršila po seji društva Triglav. Razen drugih važnih točk bomo imeli na tej seji tudi volitve stalnega klubovega odbora. — Frank Martinjak.

Volilna kampanja v St. Louisu.

ST. LOUIS, MO., — Socialistična stranka v St. Louisu ima za volitve, ki se bodo vršile v torek 7. aprila, sledeče kandidate:

Za župana, G. A. Hoehn.

Za kómptrolerja, George Tourville.

Socialistični kandidatje za mestne odbornike (aldermane):

Tretji okraj, Diedrich Onken; sedmi okraj, Nick Becker; deveti okraj, Louis Hauserman; enajsti okraj, Edward Boelling; trinajsti okraj, Frank Hillig; petnajsti okraj, Mrs. Emma M. Huss; enaindvajseti okraj, George Weller; petindvajseti okraj, George Gerdes; sedemindvajseti okraj, August Gahn.

Kampanjski shodi socialistične stranke se vrše v raznih krajih mesta. Izdala je tudi kampanjske letake, ki jih cirkulira med volilci. Socialistično glasilo "St. Louis Labor" je stranki v veliko pomoč.

Med jugoslovanskim delavstvom ni aktivnosti, ker nimamo socialističnega kluba JSZ. Apeliram na zavedne slovenske delavce in delavke v tem mestu, da širijo "Proletarca" in "St. Louis Labor". Drugi ravno tako važen apel na vas je, da se organizirate v soc. stranki. Ako ste pri volji pridružiti se aktivnemu delavstvu, sporočite to v Proletarcu, organizirajte sestanek, in St. Louis bo dobil klub Jugoslovanske socialistične zveze.—R—k.

Še nekoliko odgovora Pavliču in Blaškotu.

KLEIN, MONT. — V 10. številu "D. S." sta I. Blaško in L. Pavlič priobčila dopis, v katerem se po svoji nelepici navadi kregata z resnico. Oglasila sta se že večkrat prej v obeh listih svoje sekcije. Vselej trdita nekaj kar ni res, in potem za slepomišljenje obljubita nagrado "Proletarcu", če se jima "dokaže" nasprotno. Da ne bi napravila slabega vtisa, pravita, da se njunih dopisov ne sme razumeti kot da vlada v naselbini nesloga med Hrvati in Slovenci. Omenjate, da se na vsaki njivi dobi plevel, in ta plevel smo seveda tisti, ki ne mislimo tako kot hočeta onadva. Napisala sta kopo psolvk na naslov Proletarca in ga imenujeta "prepirljiv list". Ko človeka ozmerjaš in mu predbacivaš reči ki jih nikoli ni govoril, ko napišeš nekaj psolvk, tedaj pa reci drugemu, da je "prepirljiv".

V tej naselbini res vlada lepa sloga. Kalita jo edino omenjena, ki predbacivata drugim kar delata in pišeta sama.

Podpisana vprašava Blaškota in Pavliča: Kdo pa je pričel s to gonjo v javnosti? Kar sva imela midva povedati, sva povedala osebno na pristojnem mestu. Ako kdo zasluži patent na laži, tedaj bi morala vidva vložiti aplikacijo zanj. Dokazalo se vama je, da sta pisala neresnico. Kar se tiče "Proletarca", izjavljava, da se nama radi njega ni bilo treba "lagati". Blaško piše, da sva midva zabavljala čez "Proletarca" in da je Miklič dejal, da ga ne bo več naročil. Zopet neresnica. Kar je sam govoril, podtika drugim. Miklič je rekel, da je naročnik "Proletarca" od l. 1908 naprej, le med vojno par let ni bil naročnik. Nato je Blaško dejal, da ko bomo čitali "D. S.", bomo "Proletarca" gotovo pustili. Zgodilo se je obratno. Ta list nama vedno bolj ugaja. Glede nagrade: Ako bi vidva mislila resno, bi jo morala že izročiti, dasi jo "Proletarec" ni zahteval in se najbrž ne briga za vajine besede in ponudbe, ker imajo ljudje pri listu s takimi osebami dovolj skušnjave.

V 5. številu "D. S." sta istotako trdila neresnico. Na seji društvu je Miklič vprašal, da-li je on kdaj izjavil pred člani, da je vse kar je pisal Žagar laž, in večina članov je odvrnila, da ni podpisani nič takega govoril. Nov dokaz, da sta Blaško in Pavlič v nasprotju z resnico.

In narodnost. Omenjena pisca dobro vesta, da se v tem oziru vsakdo bolj loči kot midva. Ni bil in ne bo najin namen gojiti mrženj radi narodnosti. Želela bi le, da bi to lahko rekli o sebi tisti, ki predbacivajo tak greh drugim. Pravita, "da sta se oba junaka, Miklič in Žagar, obrnila na svoje bojevito glasilo potom ženske." Tu sta Blaško in Pavlič pokazala svojo "napredno" vzgojo. Taki starokopitneži mislijo, da bi žena ne smela pisati, oziroma, da ni drugega kot orodje. Ne zavadata se, da bi med možem in ženo ne smelo biti razlike, in da je ženski spol enakopraven z možem. Delavsko gibanje se je za to enakopravnost borilo in se bo, pa če je to komu prav ali ne.

V tem slučaju se je oglasila žena radi tega, ker je Žagarju ponovila kar je Blaško pri Mikliču govoril in se je čutila pozvano da poseže v polemiko.

Pavličev izrek "Socializam je krepao" se mu tako dopade, da ga ponavlja, pri tem pa pravi, da ne misli pod tem izrekom "čisti Marxov nauk". Kaj neki ta dva človeka razumeta pod "čisti Marxov nauk"? To kar sta se naučila od Radnikovih "marksistov". Njima je Marksov nauk zabavljanje proti socialistom in natolcevanje. Ta mentalna površnost je lastna vsem ki se

hipno za kako stvar navdušijo in potem derejo za svojimi "nezmotljivimi" papeži.

Nadalje pišeta, da R. M. zagovarja svojega soproga. Čemu ga zagovarjati? Mar je zločinec? Ali je govoril neresnico? Ali je delal v škodo društvu? Nič takega, in B. ter P. vesta da ni storil ničesar slabega. Pregrešil se je le, ker ima o takih osebah svoje mnenje in noče kimati kakor bi mu kak B. in P. ukazovala. Govoril je z vama odkrito in povedal to kar je vedel in čutil da je pošteno in prav.

Za SNPJ. zahtevata, da ostane nepolitična organizacija. Zakaj ne zahtevajo B. in P. pristaši isto od HNZ? Zakaj uvajajo v nji svojo politiko? Umljivo je da zato ker je NJIHOVA politika. Zakaj se bore v nji proti ljudem, ki niso njunih nazorov? Zato ker niso njunih nazorov. Kar B. in P. sovražita, je socialistično gibanje, katerega ne poznata drugače kakor iz ust njegovih sovražnikov. Čudno je pa vseeno, da je P. tako pozabljiv. Ko ne bi bil bi se spomnil, da je imel o Mikliču zelo laskavo mnenje. Ob neki priliki mu je dejal (Mikliču): Ti si dober pri društvu; delaš vse pošteno in za vse enako." To je bilo dne 27. februarja, v omejenem dopisu se mu pa predbaciva, "da pravil ne pozna".

B. pravi, da je bil na agitaciji za "D. S." v družbi tovarišev v naši hiši. Ali bi mogel povedati, kdo so bili ti tovariši? Mi, kar nas je bilo v hiši, nismo videli da bi kdo prišel z njim. Ni čuda, da ima radi slabega spomina težkoče z resnico. Mi imamo priče, da ni bilo nikogar z njim. Vidiš, Mr. B., kako ima laž kratke noge! Nadalje piše, da mu je Miklič dejal da obžaluje ko mora Hrvat agitirati za slovenski list, in da je izrekel upanje kakor hitro bodo slovenski delavci spoznali ta časopis ("D. S."), bodo sami agitirali zanj in za W. P. Tudi to je izmišljotina, kajti Miklič tega ni govoril. Potem je B. sestal Mikliča v mestu in ga vprašal, če bi hotel prevzeti zastopništvo. Dejal je, da je vprašal tudi tajnika društva, ki pa mu je odgovoril, da ima dovolj "Prosveto". Šele potem mu je M. dejal, da bo prevzel zastopništvo. Ko smo po tistem dobili nekaj izdaj "D. S.", se nam ni dopadla, in Miklič je vrnil zastopniške listine. S tem se je zameril Blaškotu, ki se poslužil vsake prilike za zdražbo.

Glede nazadnjaštva pravita, "da so gotovi ljudje v tej naselbini ne samo sto let za duhom časa, ampak spadajo še v srednji vek." To se tiče svoječasne B. izjave, da so Slovenci sto let za Hrvati. B. najbrž ve, da je tukaj tudi mnogo hrvatskih delavcev, ki ne trobijo v njegov rog in vidijo napredek v drugačni, poštenejši luči kakor pa Blaško. Midva priznava, da smo v enem oziru res daleč za njimi, namreč v razdiranju in obrekovanju. Ker to niso nikake čednosti, nam ni žal, da smo "sto let zadaj".

"S. p." očitata, da se niso v vseh zadnjih letih v naši naselbini izkazali niti z enim dejanjem in prav nič dosegli. V kolikor je temu res, je to Blaškotova zasluga in njegovih pristašev. Kakor hitro se je sprožila kakšna napredna akcija, ji je takoj nasprotoval, ako ni izhajala iz njegovega tabora. Opisuje trud njegovih somišljenikov in omenja kako je nabral \$60 v obrambni fond za svoje voditelje medtem ko lažisocialisti niso niti s prstom ganili. Kje pa sta nabrala tisto vsoto? Ali sta jo sama prispevala? Kdo pa je bil tisti ki je pobiral prispevke pred sejo in po seji in kdo je prispeval? Če bi vidva sama darovala \$60 v omejenem fond, potem bi se že smela potrkati na prsa, a v tem slučaju vajina samohvala ne velja. Če sta pravič-

na bosta priznala, da ima tu tudi "Proletarec" precej raskluge, ker je na delavce apeliral, da naj pomagajo akciji za obrambo vaših voditeljev.

Dopis zaključujeta: "To naj torej zadostuje za te vrste ljudi, s katerimi se v bodoče ne bomo več bavili in jih prepuščamo raznim žagarjem in njih plesnjivim idejam."

Res bi bil že čas, da bi prenehala z razdiralnim delom, s katerim ne delata časti ne sebi in ne naselbini. V bodoče se pazita kaj bosta govorila, pa ne bo nikakega prepira. Kar se tiče Žagarja, je delavec in poštenjak. P. in B. ga s svojimi dopisi v "D. S." ne bosta spravila iz ravnotežja.

H koncu povdarjava, da najini dopisi niso pisani s stališča mržnje, ker ne sovraživa nikogar in nikomur ne želiva slabega. Kar sva govorila je bilo s stališča resnice in brez zlih namenov. Komur se kaj ne dopade kar je govoril, pa se potem izve v širši javnosti, temu midva ne moreva odpomoci.

Za ta dopis sva odgovorna sama. Kopijo hraniva. Od protivnikov ne želiva nič drugega kot da so v polemiki tolerantni in da se drže RESNICE.

S socialističnim pozdravom,

Anton in R. Miklich.

Koncert pevskega zbora "Lira".

CHICAGO, ILL. — Slovenski mešan pevski zbor Lira priredi v nedeljo dne 26. aprila v dvorani SNPJ. koncert z bogatim sporedom. Program se prične izvajati ob 3. popoldne.

Zbor Lira je slovenskemu občinstvu v Chicagi in drugod dobro znan. Nastopil je na mnogih priredbah in imel je že precejšnje število svojih koncertov. Vzdržujejo ga člani in članice. Pevski zbori zahtevajo mnogo požrtvovalnosti. Lirini pevci in pevke se ne strašijo truda. Odškodnine ne zahtevajo, niti jo ne pričakujejo.

Vse kar med našim narodom tak zbor more pričakovati je, da se občinstvo udeležuje njegovih priredb. Vstopnina, ki jo plačaš, ni dar zboru, ampak vstopnina na koncert, od katerega imaš ti užitek, zbor pa zadoščenje, da njegov trud ni bil zaman.

Po programu bo prosta zabava.

Na svidenje v nedeljo 26. aprila na koncertu Lire!
—(Član Lire.)

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste!—Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo ob 9.30 dopoldne in vsako četrto soboto ob 7.30 zvečer v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. — Dolžnost vsakega sodruga je, da prihaja redno k sejam in da agitira za pridobivanje novih članov, kajti čimveč nas bo, tem lažje bomo vodili delo za osvoboditev proletarijata iz mezdne sužnosti. — *Tajnik.*

Ali ste iz vaše naselbine že odposlali naročila za prvomajsko in slavnostno izdajo "Proletarca"? Ako ne, poskrbite, da ga pošljete čim prej.

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 26. marca 1925.

Navzoči Afeš, Godina, Blaž Novak, Zajec, Vider, Thaler, Lučič in Pogorelec. Pozneje sta se je udeležila F. S. Tauchar in Fr. Udovič.

Za predsednika izvoljen Blaž Novak.

Zapisnik seje z dne 23. januarja sprejet.

Dopisi. — Tajnik čita pismo iz gl. stana stranke, tikajoče se razpečavanja posebnih znamk v prid Socialistične mladinske lige (Y. P. S. L.). Stranka apelira na nas, da Soc. mladinski ligi pomagamo s tem da nabavimo posebne znamke, izdane z namenom da se ji pomaga tudi v gmotnem oziru. Se vzame na znanje, tajnik pa bo skrbel, da se naši sodrugi odzovejo apelu kakor so se prošlo leto.

Tajnik prečita v informativne namene razna pisma iz Detroita, tikajoča se intrig proti našemu gibanju. Prečita tudi pisma podobne vsebine iz Coolinwooda, kjer klerikalci skupaj z drugimi nazadnjaki rujejo proti socialistom. Nadalje prečita pismo sod. L. Brica iz Lawrence, v katerem poroča o brezposelnosti med premogarji, o pripravljanju operatorjev na bitko s premogarji in o stvareh, tikajoče se kluba, ki je radi slabih delavskih razmer zelo prizadet. S. J. Ban poroča v pismu, da se je v Pittsburghu organiziral klub JSZ. Ob enem omenja, da se klub v bližnji naselbini Verona najbrž razpusti, ker so se člani radi brezposelnosti večinoma izselili; ostali bi pristopili h klubu v Pittsburgh. Sodruginja Ruby Herman iz Seattle, Washington, pomožna tajnica soc. stranke, odgovarja na pismo iz urada tajništva JSZ., da od kluba v Cle Elum, Wash., ni že dolgo dobila nobenega glasu. Tajnik pojasnuje, da se je J. R. Sproharju pred leti posrečilo organizirati v Cle Elumu klub JSZ., ki se je kmalu pridružil direktno stranki radi pomankanja stikov z nami. "Proletarec" tam ni imel naročnikov, Sprohar in nekateri drugi člani so odpotovali, ostali pa so parkrat naročili članske znamke direktno iz strankinega urada v Seattlu.

Prečita pismo dramatičnega društva "Soča" iz La Salle, Ill., ki se pridružuje Izobraževalni akciji JSZ., in izraža upanje, da mu bo slednja šla na roko pri njegovem delu na dramskem polju.

Prečita pisma društva št. 411 SNPJ. v Fillerju, Kans., in od društva SNPJ v Brooklynu, N. Y., ki sta poslala prispevke za Izobraževalno akcijo JSZ.

Sledi razprava o razmerah v slovenskih naselbinah, ki se je udeležile vsi prisotni. Iz raznih drugih informacij, ki jih je podal tajnik je razvidno, da je reakcija združila vse protisocialistične elemente v borbi proti socialističnemu gibanju. Klerikalci nastopajo skupaj s konservativnimi "svobodomiselnici" in "radikalnimi komunisti" kjerkoli jim nanese prilika iti v skupno "fronto" proti socialistom. Smisel razprave je bila, da je treba naše sile trdnejše združiti in delati v borbi proti nazadnjaštvu pa naj nastopa pod kakršnokoli krinko, neizprosno.

Sledi poročilo tajnika. Stanje članstva je enako kot prejšnje mesece; vzrok, da število dobrostoječih članov še ne presega številke tisoč, je edino v slabih delavskih razmerah; brezposelnost, ki je zadela mnoge premogarske kraje, v katerih obstoje naši klubi, je tudi Zvezi mnogo škodovala. Od zadnje seje eksekutive so se organizirali trije novi klubi, in sicer v Edisonu, Kansas, LaSalle, Ill. in v Pittsburghu, Pa. Dosedaj se je priglasilo za pristop v Izobraževalno akcijo

57 društev in osem klubov JSZ. Več klubov JSZ. se pripravljajo na prvomajske priredbe; svoje slavnosti bodo imeli klubi v Waukeganu, Clintonu, Ind. in v Chicagu, od drugih pa nima točnih poročil. A. Žagar, ki je bil na agitaciji za Proletarca in JSZ., se je 20. marca povrnil iz potovanja nazaj v Sheboygan. Njegova agitacija je bila zelo uspešna. Z njegovim sodelovanjem so se organizirali štirje klubi JSZ. Skoro vsi klubi, ustanovljeni v zadnjih štirih mesecih, napredujejo v članstvu in širijo svoje aktivnosti. Nato poda poročilo o izredni konvenciji soc. stranke, ki se je vršila dne 23.—24. februarja, katere se je udeležil kot zastopnik naše Zveze. — Poročilo tajnika se sprejme na znanje.

Zajec poroča, da je bil dne 21. marca v Waukeganu, ko je klub št. 45 aranžiral predavanje. Nato izvaja o delu klubov v večjih mestih, kot so Chicago, Cleveland, Milwaukee, Detroit itd. V velikih kolonijah je polje za delo večje kot npr. v manjših krajih; klubi v velikih naselbinah niso v toliki meri odvisni za svojo stabilnost od nestalnih delavskih razmer, kakor v malih krajih. Naši napori naj se v bodoče še v večji meri obračajo na pojačanje socialističnih klubov v mestih, kajti borba proti nevednosti in reakciji je posebno potrebna v naselbinah, kjer živi tisoče naših rojakov.

V diskuzijo o organizatoričnem delu posežejo tudi Aleš, Vider, Lučič in Godina.

Zajec poda poročilo za stavbinski odsek JSZ. Študiral je sisteme, po katerih so zgradili svoje urade, tiskarne in liste Finci, Čehi, Italijani, Židje itd. Nobeden izmed teh ne bi po vsem odgovarjal našim razmeram, v kolikor se tiče JSZ. Mnogo socialističnih in delavskih institucij je organiziranih na podlagi delniških korporacij, in provizorični načrt za ustanovitev take korporacije, ki ima nalogo zgraditi dom JSZ., je sprejel tudi clevelandski zbor naše Zveze, ki se je vršil meseca julija prošlo leto. Po zboru je, kadar mu je dopuščal čas, govoril z različnimi sodrugimi drugih narodov o njihovih institucijah, ki so mu pojasnjevali, kako so jih zgradili. Rezultat tega poizvedovalnega dela je, da bo za naš najboljši, to je, najpraktičnejši, če se definitivno odločimo za načrt, ki ga je sprejel clevelandski zbor. Ta načrt določa med drugim:

JSZ. zgradi svoj dom, v katerem bodo uradi Zveze in Proletarca, ob enem pa bo služil splošnemu socialističnemu gibanju. Organizira se posebno korporacija na delniški podlagi. Deleži so po \$25. Ustanovna glavica je \$25.000. Slovenska sekcija bo v tej korporaciji udeležena s \$5.500 do \$6.000 kapitala; JSZ. kot celota vzame tolikšen delež kot bodo dopuščale njene finance; klubi JSZ. istotako. Korporacija bo pod absolutno kontrolo slovenske sekcije, Jugoslovanske socialistične zveze in njenih klubov. Deleži se ponudijo vsem članom in članicam JSZ. Klubi morejo podvzeti agitacijo za zbiranje prispevkov v prid te akcije. Ko bo ves kapital podpisan, se podvzette inkorporira. Vse vsote se nalagajo v stavbinski fond in se ne smejo porabiti v noben drug namen. Agitacijsko delo vodi odsek treh članov, ki ga izvoli eksekutiva JSZ. Za svoje delo je odgovoren eksekutivi JSZ., kateri mora poročati o svojem delu na vsaki seji. Nadzorni odbor JSZ. je ob enem tudi nadzorni odbor za ta odsek. Tajnik in blagajnik odseka morata biti pod primerno varščino. Z nabiranjem sredstev naj se prične takoj.

Godina predlaga, da se načrt sprejme. Omenja, da sam radi pomankanja časa ni mogel delati v stavbin-

skem odseku kot bi rad; delo je izvršil v glavnem Zajec.

Aleš podpira predlog. Nato razmotriva o različnih načrtih, o katerih je v svojem poročilu govoril Zajec. Naglašajo, da bo akcija zahtevala mnogo truda in časa, predno se jo izvede; pogoj za uspeh je enotno delo, kooperacija vse eksekutive, klubov in članov.

Tauchar vpraša Zajca za nekatera pojasnila. Omenja, da je še vedno pristaš načrta katerega je predlagal clevelandskemu zboru, toda ker je sprejet ta ki ga je tej seji ponovno predložil Zajec v končno odobritev, misli, da z delom ne smemo več odlašati.

Predlog sodruga Godina soglasno sprejet.

Sledi razprava o nalogah novega stavbinskega odseka. Aleš je mnenja, naj bo v temu odboru pet članov. Tauchar pravi, da velik odbor v mnogih slučajih, kjer se ne razpravlja ampak izvršuje podrobno delo, akcije bolj ovira kot pospešuje. Misli, da zadoštujejo trije člani.

Zajec pojasnjuje, da je naloga tega odseka predvsem zbirati sredstva, in v ta namen korespondirati s tajniki klubov in posameznimi člani, nastopati na sestankih, izdajati letake itd. A kar se tiče izvajanja načrta in vseh drugih stvari, je eksekutiva odločilna. Nji morajo biti podani vsi nasveti in predlogi od tega odseka v odobritev.

Aleš se s tem zadovoljuje. Predlaga, naj bo eden član tega odseka tajnik, drugi pomožni tajnik in tretji blagajnik. Sprejeto.

Nominacija kandidatov za tajnika; predlagani: Zajec, Vider, Aleš, Pogorelec, Tauchar. Odklonijo vsi. Zajec pravi, da je pripravljen sprejeti to delo, toda ker je zelo zaposlen z urejevanjem lista, majske izdaje in koledarja, je želel, da bi ta urad vodil kdo drugi. Lučič naglašajo, da je tajnik duša vsake organizacije. Ker se je Zajec potrudil izdelati ta načrt, ga zagovarjal na zboru in iskal nadaljne informacije, je na mestu, ako vrši začetno delo naprej.

Zajec izvoljen za tajnika stavbinskega odseka.

Za pomožnega tajnika predlagani Vider, Thaler, Novak, Godina, Aleš. Vsi razen Aleša, odklonijo, ki je izvoljen.

Za blagajnika predlagani: Godina, Udovich, Tauchar, Vider, Novak in Pogorelec; odklonijo vsi. Pri ponovni nominaciji izjavi Godina, da ta urad sprejme, toda radi obilice dela mu ne bo mogoče sodelovati z odsekom toliko kot se mogoče pričakuje. Vršil pa bo svojo nalogo kolikor mu bo največ mogoče.

Aleš izjavi za prosvetni odsek, da ta za to sejo nima poročila. Ostala dva člana prosvetnega odseka nista navzoča. Pogorelec pojasni, da ima od Ovna sporočilo da je zadržan radi nujnih opravkov od te seje.

Razno: Pogorelec pravi da se v tajniškem uradu nujno rabi nov pisalni stroj; vpraša sejo, če mu ga dovoli nabaviti. Aleš predlaga da se želji ugodi, kajti kakor za vsako drugo delo je treba tudi za to orodja ki odgovarja potrebi. Predlog sprejet.

Konec seje.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Old Timer, Pueblo, Colo. — Bo priobčeno v prihodnji izdaji.

Dopisnikom: Dopisi, ki niso prišli na vrsto za priobčitev v tej izdaji, bodo priobčeni drugi teden.

BREZ NASLOVA

Iskra.

A. H. S. je pisal v "G. S.", da mi odganjamo delavce od stranke in lista (Proletarca) in dejansko pomagamo Zakrajšku in njegovim podrepanikom, da si zopet pridobivajo tla med narodom.

Vzrok, da si klerikalci "zopet pridobivajo tla med narodom", je v nesvobodomiseltvu "svobodomiselnih" Slovencev, katerih glasilo je bilo in je menda še "G. S." in podobni listi. Ni jih večjih sovražnikov med slovenskim delavstvom proti socialističnemu gibanju kakor so nazadnjaški "svobodomiseltci" v društvah katera so absolutno prisegala na list "G. S." Ni jih večjih nasprotnikov proti socialističnemu pokretu, najsibo med Slovenci v Chicagi ali drugje, kot so "svobodomiseltne" luči. A. S. H. je med njimi celo izjema! Kar se tiče sovražnosti napram socialistični organizaciji, tudi če ni "pod Zajčevo kontrolo", ni med nesvobodomiselnimi svobodomiseltci nič manjša kot med Zakrajškovi, ki so ravno tako nekatoliški katoličani kot so nekdanji "Svobodaši" nesvobodomiseltne svobodomiseltci. Mislim, da bo ta "puzel" lahko vsakdo pravilno rešil.

Naši sodrugi v neki naselbini so mi pravili o seji svobodomiseltnega društva tole: Ko je bil stavljen predlog, da se naroči nekaj iztisov slavnostne izdaje "Proletarca", so "svobodomiseltne" veljaki skočili pokoncu in pričeli "bičati" socialiste. Isto, kar piše o socialistih frančiškanski žurnal, so ponavljali svobodomiseltne besedniki na tej seji. In enako govore na vsaki seji vsakega takozvanega naprednega društva. Te vrste "svobodomiseltci", klerikalci in "komunisti", so si vsi sorodni v tem, da sovražijo socialiste, eni iz nevednosti, drugi instinktivno, tretji iz zlobe in radi nepoštenih namenov.

Pobožen kapitalist, kot je bil npr. pokojni magnat Hines in kot so sedaj njegovi dediči, nadalje Gary, ki ob vsaki priliki govori o svetem pismu, so ravno tako izkoriščevalci delavcev, kot "svobodomiseltne" kapitalisti. Svobodomiseltne nazadnjak, ki misli da je napreden zato ker k maši ne hodi, je ravno tako podpornik današnje uredbe in kapitalističnih strank, kakor klerikalci. Socialistično gibanje sovražijo oboji enako, kar je urednikom "G. S." gotovo znano.

Meseca junija 1924 se je podal John Gorjanc iz Clevelanda zaeno z drugimi navdušenimi delavci in njihovimi ženami ter otroci v deželo proletarske svobode in bratstva, v sovjetsko Rusijo. Razočaral se je in sedaj je zopet v Clevelandu. V "Enakopravnosti" opisuje svoje spomine. Pravi, da so bile informacije, ki jih je dobil od tukajšnjih propagatorjev za izseljevanje v Rusijo, večinoma neresnične. "Ni se čuditi, ako je mnogo proletarcev postalo žrtev te neresnične propagande, katero širi moskovska internacionala, ki je sploh škodljiva delavskemu razredu," piše Gorjanc. Pravi, da bo to dokazal v poznejših člankih.

Če sem pravilno informiran, je bil Gorjanc pred svojim odhodom v Rusijo (in mogoče je tudi danes,

čeprav v drugem smislu) velik nasprotnik J. S. Z. in Proletarca. Verjel je frazam in danes se huduje.

Kdor ni še prečital članka "Razočaranje ameriških delavcev v Rusiji", ki je bil priobčen v Proletarcu z dne 19. marca, naj ga prečita. Dokazal vam bo, kdo je bil v pravem, "Proletarec", ali tisti, ki so ga obsojali.

"Revolucionarji", ki danes v Ameriki paradirajo pod imenom Workers' Party, so najslabši revolucionarji. Opajajo se z "revolucijo fraz" in vse revolucionarstvo jim je v napadanju na socialistično gibanje, ki se razvija kljub njihovim pšicam. Če pa je treba za revolucijo delati in trpeti, tedaj revolucionarstvo takih ljudi izgine kakor da ga nikoli ni bilo v njih. In ga res nikoli ni bilo.

V okraju antracitnega premoga v Pennsylvaniji bodo volitve za distriktne odbornike. Med kandidati za predsednika je tudi R. Cappellini, sedanji predsednik. Ko je bil prvič izvoljen, so ga komunisti oglašali kot svojega kandidata. Vsi njihovi listi so agitirali zanj, izdajali so agitacijske letake in prirejali shode. Danes ga ravno tako napadajo kot so ga takrat hvalili. Warkers' Party ima res slabo srečo!

V Detroitu so organizirali slovenski klub W. P., v katerega se je baje vpisalo 17 članov. Dal Bog, da bi imel več življenja in milejšo usodo, kot pa slovenska kluba iste stranke v Milwaukee in Collinwoodu.

Nobenega slov. lista se ne razpošilja toliko zastonj kot milwauške "D. S." Cele zavoje jo pošiljajo gotovim osebam, toda razdaja jo malokdo. Nekdo, ki jo prejema na tak način vsak teden, se je "pohvalil", da jo niti ne razvije. Mnogi "naročniki" jo dobivajo nad pol leta zastonj, nekateri pa že leto in dalj. Ker je "Delavska Slovenija" independent, kakor napr. čikaška "Tribuna" in milwauški kapitalistični listi, si tak špas lahko privoščijo.

Frank Novak še sedaj ni pojasnil, zakaj skriva "svoj" list pod imenom "independent". Ali se boji zamere bankirjem? Pa ne, da bi imel različna prepričanja za razne slučaje?

Jugoslovanski listi poročajo, da je Radičeva stranka prenehala biti "revolucionarna" in se izrekla za monarhijo in za kapitalistično ekonomsko uredbo. Pasičeva stranka pa ji kljub temu nagaja. Koliko so se trudili fantje kot je Chas. Novak indrugri grmeči topovi jugoslovanske sekcije W. P. s svojimi protestnimi shodi proti Pasiču in govorili o edinstvu z Radičevo stranko! Sedaj pa tak čuden konec! Sicer pa se Radič še lahko premisli.

Židje so bili enkrat neoprezni.

Duhovnik Duffy je ob neki priliki povedal tole dogodnico:

"Naš stari cerkovnik me je zaupno vprašal, če so bili apostoli judje. Gotovo so bili, sem mu odgovoril."

Cerkovnik, kateremu se je videlo da je o tem že večkrat premišljeval, je čudeč se odvrnil:

"Kako so mogli judje biti tako neprevidni, da so pustili takšno dobro stvar kot je katoliška cerkev ugrabiti Italijanom?" Pa je res čudno.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V BARBERTONU, O.

Seje socialističnega kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry cesti. Apeliram na sodruge, da se redno udeležujejo klubovih sej, ker je vedno kaj zanimivega na dnevnem redu. Tiste pa, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, vabim da se nam pridružijo in tako pomagajo v borbi za boljše pogoje življenja in za odpravo kapitalističnega režima samega. **TAJNIŠTVO KLUBA ŠT. 232.**

GIRARD, OHIO.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih! — *Tony Segina*, organizator.

Resnica naj pride na dan.

Stoletja je bilo zdravilstvo nekaka skrivnost. Njena modrost je bila pokrita z nekakim pajčolanom molčečnosti. Toda pred nekaj časom se je dr. Hugh Cabot, ravnatelj Michigan Medical vseučilišne šole nekako tako-le izrazil: "Medicinska veda je skrivala svojo luč pod mernikom že predolgo. Kar moramo imeti, je resnica. Občinstvu moramo prodajati zdravila. O zdravilih pa moramo povedati občinstvu resnico v takem jeziku, da ga bo ljudstvo lahko razumelo." Joseph Triner Company je že nad 35 let pripovedovala

resnico ljudstvu. Trinerjevo zdravilno grenko vino, slovita želodčna tonika vedno zanesljivo v slučajih želodčnih neredov kot na primer slab tek, slaba prebava, plini, slab spanec ali splošna pobitost. Trinerjev Liniment protj revmatizmu in nevralgiji, Trinerjev Cough Sedative proti prehladam, so priprave, katerih formule niso nobena skrivnost. Edino sposobnost teh formul in perfektno izdelovanje je napravilo te Trinerjeve priprave svetovno znane. Če jih ne morete dobiti v Vaši lekarni ali pri trgovcu, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

Milwauškim volilcem v petem wardu.

Dne 7. aprila t. l. se vrše dopolnilne volitve za aldermana v petem okraju, v katerem živi pretežna večina Slovencev. Ker smo bili več let zastopani po socijalističnem aldermanu, upamo in želimo, da to pot zopet pokažete svojo solidarnost in oddaste svoje glasove za aldermanskega kandidata soc. stranke

EDWARD COLLINS-a

Udeležite se volitev 7. aprila in glasujte za kandidate soc. stranke.

Dobro zavarovanje se vedno izplača

DOBITE GA PRI

F. M. OPEKA**Zemljišča in zavarovalnina**

NORTH CHICAGO, ILL.

Phone 2925

Vse spadajoče k zavarovanju

Zaloga Čevljev in Popravljalnica

NAJBOLJŠA KAKOVOST
NIZKE CENE**LOUIS ROSE**1732 Sheridan Rd.
NORTH CHICAGO, ILL.**Ljudje iz vseh krajev sveta**

pošiljajo denar v vse kraje sveta — s posredovanjem dobre in izkušene poslužbe katero nudi po najnižji ceni največja jugoslovanska banka v Zedinjenih državah

Kaspar American State Bank1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste,
CHICAGO, ILLINOIS.(nastala z združenjem Kaspar State Bank
in American State Bank)

KJER VARČNI LJUDJE NALAGAJO REDNO IN INVESTIRAJO RAZUMNO.

Preskrbite si vožnje listke v Evropo z našim posredovanjem. Zastopamo vse prekomorske črte.

V vašem lastnem interesu je, da vprašate za cene pri nas.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na

dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

The Home Furniture Co., Not Inc.

POPOLNA ZALOGA POHISTVA

673-675 S. Sheridan Rd.

Waukegan, Ill.

IZREDNA RAZPRODAJA UMETNIH PREPROG

GOLD SEAL CONGOLEUM
WALTONAS

ARMSTRONG'S CORCOLIN PREPROGE

Velikost	Cena
6x9 čevljev.....	\$7.75
7½x9 čevljev.....	\$9.75
9x10½ čevljev.....	\$12.75
9x12 čevljev.....	\$14.75

D
o
k
l
e
r
t
r
a
j
a
z
a
l
o
g
a

D
o
k
l
e
r
t
r
a
j
a
z
a
l
o
g
a

6% IN VARNO 6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nás

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.
924 McAllister Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
strumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

SLAVNOSTNA IZDAJA "PROLETARCA"

ki izide za 1. maja, bo največja, kar je še kedaj izšlo podobnih publikacij med Jugoslovani.

Cene so sledeče:

Posamezen iztis	\$.25
10 iztisov	2.30
25 iztisov	5.50
50 iztisov	9.50
100 iztisov	17.00
250 iztisov	37.50
500 iztisov	65.00
1,000 iztisov	100.00

INFLUENCA

Ne igrajte se s prehladom. Zanimarjenje lahko povzroči influenco in vročinsko bolezen. Ob prvem znaku prehlajenja začnite takoj rabiti

ANCHOR PAIN-EXPELER

(Varstvena znamka registrirana pri vladnem patentnem uradu.)

Dobro vdrgnjenje na obolelem prostoru vam hitro odžene trganje in bolečine.

Nabavite si ga steklenico v najbližji lekarni in bode pripravljene.

Naročajte in čitajte "Proletarca"!

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.30
VISNJEVA REPATIČA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJIZNICA, zbirka povesti in ertic, broširana....	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75
ZADNJI VAL, (Ivo Sorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI (Ivan Melek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana....	.45
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.45
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLOČIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50
ZMOTNE IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana65
ZENINI NASE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00

JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75
MODERNA FRANČOSKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana90
PESMI ŽIVLJENJA (Fraa Albrecht), trda vezba50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana90
POHOŠKE POTI, (Janko Glaser), broširana35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana25
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50
TRBOVLJE, (Tone Seljakar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana75
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojeoslav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana....	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75
CARLIJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana25
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
KASIJA, drama v 3 dejanjih ..	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75
NAVAĐEN ČLOVEK, (Braa. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana85
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75
ROMANTICNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana ..	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROSURE.	
ALI JE BELGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata20
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern) ..	5.00